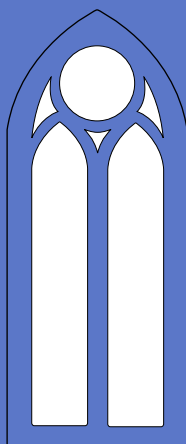
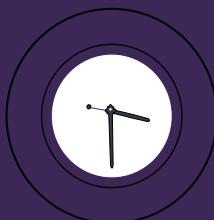

XIII Maģistrantu zinātniskā konference

Referātu tēzes

Latvijas Mākslas akadēmija
Rīgā, Kalpaka bulvārī 13
www.lma.lv

Referenti: Latvijas Mākslas akadēmijas Maģistrantūras
programmas studenti

Sekciju vadītāji: Latvijas Mākslas akadēmijas Doktorantūras
programmas studenti

Konferenci organizē: Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas zinātnes
nodaļas Mākslas vēstures un teorijas katedra
Katedras vadītāja: Silvija Grosa
Katedras vadītājas asistente: Laima Dūda

Referātu tēžu sastādīšana: Silvija Grosa
Redakcija: Silvija Grosa un Monta Gintere
Vāka dizains un makets: Annija Grosa

ISBN:

XIII Maģistrantu zinātniskās konferences programma

2025. gada 16. janvārī
Kalpaka bulvārī 13, 16. telpā

9:30–9:45 Ierašanās un reģistrācija

9.45 Konferences atklāšana:

Ievadvārdi-asoc. prof. Agita Gritāne, prof. Silvija Grosa

1. SEKCIJA vada Mag. art. Agnese Strautiņa

10:00–10:20 Edgars Umbraško

Zini vai mini. Ikonogrāfiskais salīdzinājums portretu atribūcijā

10:20–10:40 Artis Zvirgzdiņš

Vidzemes kapsētu kapličas kā kultūrainavas un arhitektūras fenomens

10:40–11:00 Monta Gintere

Riharda Zariņa Grafikas meistardarbnīca (1921–1936) Pētera Upīša atmiņās

11:00–11:20 Kristīne Gertnere-Celma

Augusta Jullas Latvijas Neatkarības kara pieminekļi

11:20–11:40 Pārtraukums

2. SEKCIJA vada Mag. art. Ieva Kalniņa

11:40–12:00 Inese Gātere

Zedelgemas karagūstekņu nometnes sadzīves liecības akvareļos un zīmējumos no 1945. gada rudens līdz 1946. gada pavasarim

12:20–12:40 Ilze Celmiņa

Raimonda Staprāna glezniecības rokraksta attīstība un veidošanās (20. gs. 50.–80. gadi)

12:40–13:00 Laima Dūda

Mākslinieciskās komunikācijas piemēri Henriha Vorkala (1946-2018) daiļradē

13:00–13:20 Agnese Kurzemiece

Mājas kā tēma, objekts vai ierosinājums mūsdienu glezniecībā kuratora skatījumā

13:20–14:20 Pārtraukums

3. SEKCIJA vada Mag. art. Auguste Petre

14:20–14:40 Roberta Atraste

Birokrātisko procesu atainojums literatūrā un mākslā 20. gadsimtā

14:40–15:00 Iveta Gabaliņa

No klusuma līdz dziesmai. Dzimtas mantojums arhīvā un laikmetīgās mākslas praksē. Annas Vaivodes gadījums

15:00–15:20 Aija Ozola

Muzejs kā zīmols. Izstāde kā produkts.

15:20–15:40 Elīna Drāke

Kuratoru loma jauno mākslinieku karjeras attīstībā mākslas galeriju kontekstā

16:00–16:20 Pārtraukums

4. SEKCIJA vada Mag. art. Agnese Tambaka

16:20–16:40 Valērija Odiņa

20. gs. Daugavpils ikonu gleznotāji

16:40–17:00 Kristīne Priedīte

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja etnomedicīnas vēsturisko diorāmu (20. gs. 50.-70. gadu) izpētes metodes un saglabāšanas problemātika

17:00–17:20 Lilita Lipinika

Paula Stradiņa medicīnas vēstures muzeja etnomedicīnas diorāmas (20.gs.50.-70.g.) tehniskā uzbūve un saglabāšanas nepieciešamība

17:20 diskusija un konferences noslēgums

Referāts – 15 minūtes, 5 minūtes jautājumiem un diskusijai

Edgars Umbraško

Mākslas zinātnes nodaļa, Mākslas
vēstures un teorijas apakšnozare,
Maģistra programmas 2. kurss

Maģistra darba tēma: 19. gs. Baltijas portretu atribūcijas problēmas

Maģistra darba vadītājs: prof., Dr. habil. art. Eduards Kļaviņš

Zini vai mini. Ikonogrāfiskais salīdzinājums portretu atribūcijā

Maģistra darbā aplūkotās metodes ļauj atributēt 19. gadsimta portretus plašākā nozīmē: identificēt mākslas darba autoru un portretējamo modeli, noteikt datējumu, rašanās apstākļus un vietu, tomēr atklājas arī to ierobežojošie aspekti un problemātika. Referātā sīkāk aplūkota viena no senākajām un populārākajām atribūcijas metodēm – ikonogrāfiskais salīdzinājums (vispārējās ikonogrāfijas metodes atvasinājums), kas dod iespēju noskaidrot atveidoto personu, balstoties uz vizuālo pieredzi tipoloģiskajā salīdzinājumā ar citiem zināmajiem attēliem.

Strādājot pie konkrēto portretu atribūcijas, autors nonāca pie dažiem teorētiski metodoloģiskiem jautājumiem. Vairākas ar ikonogrāfisko salīdzinājumu iegūtās atribūcijas ir uz minējumiem balstītas un diezgan viegli apgāžamas ar citām metodēm. Publicētie "atminētie" portreti, pat ar modeļa vārdu zem jautājuma zīmes, tiek aktīvi ieviesti zinātniskajā apritē bez kritikas. Autors nonāk pie secinājuma, ka balstīšanas atribūcijas procesā tikai uz tipoloģiskām tēlotā cilvēka fiziskā tipa pazīmēm nav pietiekama. Referātā demonstrēti vairāki piemēri no Latvijas muzeju krājumiem.

Lai gan atribūcijas darbā autors uzsver avotpētniecības un vēsturiski priekšmetiskās metodes (portreta atribūtu nolasīšana vēsturiskajā kontekstā, priekšmetisko motīvu atšifrešana) prioritāti, arī ikonogrāfiskajam salīdzinājumam joprojām ir zināma vieta pētniecībā, par ko liecina autora jaunatklājumi. Ikonogrāfisko tipu noteikšana ļauj precizēt gan darba autoru un tapšanas laiku (Georgs Rūdolfs Kārings, "Nikolaja I portrets", 1836, RVKM), gan atpazīt modeļus (Jūliuss Dēriņš, "Annas Henrietas Neanderes portrets", 1848,

Ģ. Eliasa Jelgavas vēstures un mākslas muzejs), gan noteikt pāru portretus (Kēnigsfeldu pāra portreti, Rundāles pils muzejs, RVKM).

Kopumā jāsecina, ka ikonogrāfiskais salīdzinājums var apstiprināt ar citām metodēm iegūtos rezultātus vai nošķirt iespējamo modeļu kandidātus, bet tas nevar kalpot par vienīgo pierādījumu atribūcijas darbā.

Atslēgvārdi: portrets, 19. gadsimts, atribūcija, ikonogrāfiskā metode, avotpētniecība

Artis Zvirgzdiņš

Mākslas zinātnes nodaļa, Mākslas
vēstures un teorijas apakšnozare,
Maģistra programmas 1. kurss

Maģistra darba tēma: Vidzemes kapsētu kapličas

Maģistra darba vadītājs: prof., Dr. phil. Jānis Taurens

Vidzemes kapsētu kapličas kā kultūrainavas un arhitektūras fenomens

Kapsētu kapliča jeb bērkambaris ir Latvijai un īpaši Vidzemei raksturīgs būvju tips, kas sevī apvieno šķietami divas pretējas nozīmes. No vienas puses, tā ir utilitāra būve – līķu kambaris – vieta mirušo novietošanai pirms apbedīšanas. No otras puses, kapela, sakrāla celtnē. Simboliski tā ir arī kā pārejas vieta starp dzīvi un nāvi. Šo nozīmi reizēm izceļ arī kapliču novietojums uz pašu kapsētu robežas, nereti kalpojot par vārtiem starp divām atšķirīgajām telpām.

Salīdzinot Latvijas reģionus un aplūkojot dažādos laika periodos celtās kapličas, acīmredzams, ka tā ir tieši Vidzemes tradīcija, kur kapličas atrodamas pat nelielos lauku kapos, un daudzas no tām ir celtas pirms Pirmā pasaules kara. Tas Vidzemi atšķir no Kurzemes un Latgales, bet vieno ar Igauniju, kas rosinājis izvirzīt hipotēzi, ka brāļu draudzes jeb hernhūtiešu kustība, kas spēcīgi ietekmējusi Vidzemes kultūru, varētu būt atstājusi savu nospiedumu arī kapliču tradīcijā.

Mūsdienās kapličas var šķīst margināls ēku tips – salīdzinoši nelielas, necilas ēciņas, kas Latvijas arhitektūras un mākslas vēsturē ir maz aplūkota tēma. Tomēr līdztekus vienkāršām, vernakulārām koka būvēm, Vidzemes kapsētās var redzēt arī iespaidīgas, izsmalcinātas akmeņu un ķieģeļu mūra ēkas, nereti ar izteiksmīgiem zvanu torņiem, kurās jaušams arhitekta pieskāriens.

Viens no maģistra darba uzdevumiem ir apzināt un izpētīt Vidzemes kapsētu kapličas un izveidot reģistru jeb katalogu ar detalizētu informāciju par katru ēku. Pētījuma mērķis ir sniegt aptverošu analīzi par kapliču arhitektūras attīstību laika gaitā, to saistību

ar kultūras un vēstures procesiem, interpretējot celtnes simbolisko nozīmi plašākā reģiona kapu tradīciju, kultūras, sociālajā un ainavas kontekstā. Savukārt referāta uzdevums ir iepazīstināt ar pētījumu un sniegt ieskatu Vidzemes kapsētu kapliču daudzveidībā.

Atslēgvārdi: kapličas, kapsētas, sakrālā arhitektūra, Vidzeme

Monta Gintere

Mākslas zinātnes nodaļa, Mākslas
vēstures un teorijas apakšnozare,
Maģistra programmas 2. kurss

Maģistra darba tēma: Latvijas Mākslas akadēmijas Riharda Zariņa
Grafikas meistardarbnīca (1921–1936) un tās nozīme grafikas attīstībā
Maģistra darba vadītāja: Dr. art. Kristiāna Ābele

Riharda Zariņa Grafikas meistardarbnīca (1921–1936) Pētera Upīša atmiņās

Ideja par augstākās mākslas izglītības iestādi Latvijā pietuvojās īstenošanai 1919. gadā, kad tika pieņemts Latvijas Mākslas akadēmijas dibināšanas lēmums, savukārt darbību akadēmija uzsāka 1921. gadā. Sākumā audzēkņi apguva vispārējās mākslas klases, kam sekoja mācību laiks vienā no septiņām meistardarbnīcām. To skaitā bija Grafikas meistardarbnīca, kuru no 1921. līdz 1936. gadam vadīja latviešu tradicionālās grafikas skolas pamatlicējs Rihards Zariņš (1869–1939). Līdz šim padziļināta interese pievērsta mākslinieka personībai, dzīvesgājumam un radošajai darbībai, mazāku uzmanību veltot Zariņam kā Grafikas meistardarbnīcas vadītājam.

Riharda Zariņa meistardarbnīcu Mākslas akadēmijā kopumā beidza 29 audzēkņi, kuru vidū bija arī grafiķis, pedagogs un kolekcionārs Pēteris Upītis (1899–1989). Viņa atmiņas par studiju laiku (1921–1932) un profesoru Zariņu, kas ir saglabājušās pierakstos, autobiogrāfijas uzmetumos un intervijās gan Latvijas Valsts arhīvā, gan LMA Informācijas centrā, sniedz plašu un personisku ieskatu meistardarbnīcas vidē un mācību procesā. Atmiņu stāsti ir vērtīgs palīgavots līdās vēsturiski oriģinālajiem dokumentiem. Upītis aizrautīgi un apzinīgi visa mūža garumā vācījis un apkopojis ziņas gan par studiju biedriem, gan Rihardu Zariņu, sastādot sarakstu ar mākslinieka radītajām grāmatzīmēm. Viņš augstu vērtēja Zariņa meistarību un izcilās prasmes dažādās grafikas tehnikās, atzīstot profesora neatsveramo ieguldījumu nākamās grafiķu paaudzes profesionālajā darbībā. Upīša atmiņās pavīd gan amizanti meistardarbnīcas sadzīves notikumi, gan pārdomas par Zariņa

pasniegšanas metodiku. Bieži vien recenzenti un mākslas kritiķi akadēmijas audzēkņu ikgadējās izstādēs Grafikas meistardarbnīcai pārmeta aklu sekošanu profesoram. Lai gan Upītis nenoliedza Zariņa lielo ietekmi uz audzēkņiem, viņš norādīja, ka, aplūkojot gan paša, gan, piemēram, studiju biedra Artura Apiņa (1904–1975) daiļradi, neviens nevarētu teikt, ka tā ir meistara paraugu tieša atkārtošana.

Upīša atmiņās atklājas arī Zariņa rakstura iezīmes un attieksme pret audzēkņiem, kuri, uzsākot studijas, no profesora baidījies. Viņš pret saviem studentiem bijis atturīgs, un tikai pēc dzīvesbiedres Evas Zariņas (1870–1929) nāves attiecības mainījušās. Profesors audzēkņiem daudz stāstījis par saviem studiju gadiem, kā arī ceļojumiem uz ārzemēm. Līdz pat mūža beigām Zariņš pulcināja tos pie sevis, interesējoties par viņu radošo darbību un vēl joprojām dodot norādījumus un ieteikumus.

Atslēgvārdi: Rihards Zariņš, Pēteris Upītis, Latvijas Mākslas akadēmija, Grafikas meistardarbnīca

Kristīne Gertnere-
Celma

Mākslas zinātnes nodaļa, Mākslas
vēstures un teorijas apakšnozare,
Maģistra programmas 2. kurss

Maģistra darba tēma: Augusta Jullas (1872–1958) devums
Latvijas mākslas vēsturē: mākslas keramika un tēlniecība
Maģistra darba vadītāja: prof., Dr. art. Silvija Grosa

Augusta Jullas Latvijas Neatkarības kara pieminekļi

Augusts Julla (1872–1958) Latvijas mākslas vēsturē galvenokārt zināms saistībā ar viņa darbu keramikā. Tomēr mākslinieks bija universāla personība, kurš ar panākumiem darbojies arī kā teātra režisors, kordiriģents, dzejnieks, gleznotājs un tēlnieks.

1893. gada oktobrī Julla absolvēja Cēsu pilsētas skolu, iegūstot tautskolotāja tiesības. 1906. gadā viņš iestājās Sanktpēterburgas Štiglica Centrālajā tehniskās zīmēšanas skolas nesen atvērta keramikas klasē, kuru pabeidza 1912. gadā, iegūstot mākslinieka keramiķa grādu un tiesības pasniegt zīmēšanu vidusskolās.

Nojaušams, ka studiju laikā Julla padziļināti apguva arī tēlniecību, par ko liecina gan studiju laikā tapušie darbi, gan viņa darbs tēlniecībā. Referātā analizēti divi Jullas veidotie Latvijas Neatkarības kara pieminekļi Cēsīs un Liepas pagastā, kas ir vienīgie viņa realizētie tēlniecības projekti, skatot tos laikmeta un mākslinieka daiļrades kontekstā.

1927. gadā atklāja Jullas veidoto pieminekli Pirmajā pasaules karā un Latvijas Neatkarības karā kritušo karavīru piemiņai Cēsu Lejas kapos. Savukārt 1935. gadā – pieminekli Cēsu kaujās kritušo igauņu un latviešu karavīru piemiņai Jullas dzimtajā Liepas pagastā. Abu pieminekļu tapšanas vēsture un to mākslinieciskie risinājumi ir atšķirīgi. Jullas izstrādātais Brāļu kapu pieminekļa projekts uzvarēja Sieviešu palīdzības korpusa Cēsu nodaļas rīkotajā konkursā. Autors pieminekļa materiālu risinājumā izvēlējās granītu un varu, figūras veidojot galvanoplastikā. Mūsdienās pieminekli atjaunots, bet tā oriģinālās figūras neatgriezeniski zudušas.

Liepas pagasta pieminekli Cēsu kaujās kritušajiem latviešu un igauņu karavīriem bija paša mākslinieka iniciatīva, sākot ar ideju, projekta izstrādi un tā realizāciju Allažu šūnakmenī. Lai arī padomju okupācijas laikā pieminekli bija iecerēts iznīcināt, tas saglabājies, tomēr vairākkārt zaudējot uzrakstus. Mūsdienās pieminekli ir atjaunots un 2019. gadā Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde pieminekli iekļāva Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā, atzīstot to par valsts nozīmes vēsturiska notikuma vietu.

Atslēgvārdi: Augusts Julla, tēlniecība, Latvijas Neatkarības kara pieminekļi

Inese Gātere

Mākslas zinātnes nodaļa, Mākslas
vēstures un teorijas apakšnozare,
Maģistra programmas 2. kurss

Maģistra darba tēma: Zedelgemas (Beļģija) kara gūstekņu nometnē radītie zīmējumi un akvareļi, kā nozīmīgs Latvijas Republikas Otrā pasaules kara beigu notikumu vēstures liecības avots

Maģistra darba vadītājs: prof., Dr. habil. Art. Ojārs Spārītis

Zedelgemas karagūstekņu nometnes sadzīves liecības akvareļos un zīmējumos no 1945. gada rudens līdz 1946. gada pavasarim

Zedelgemas (*Zedelgem*) karagūstekņu nometnē Beļģijā pēc Otrā pasaules kara 1945. gada 2. septembrī nonāca ap 11 000 bijušo SS Brīvprātīgo leģionā mobilizēto latviešu karavīru. Aizpildot brīvo laiku un pavadot dienas gūsta apstākļos, bijušie Latvijas Mākslas akadēmijas studenti, mākslas skolu absolventi un amatieri zīmējumu veidā sāka attēlot sev apkārt esošās realitātes ainas. Pateicoties topogrāfiskajai un vēsturiskajai precizitātei, ar kādu fiksēti notikumi, sadzīves reālijas un kultūras procesi nometnē, radīts unikāls kultūrvēsturiskais mantojums, kas sniedz liecības par gūsta apstākļiem. Apkopotais materiāls vienlaikus paver iespēju starpdisciplināriem pētījumiem, kas ļauj ne tikai ieraudzīt katra nometnes iemītnieka māksliniecisko talantu un pienesumu, bet arī konstruēt plašāku vēsturisko redzējumu par Latvijas Republikas politisko vēsturi kara apstākļos un mākslas dziedinošo lomu personības psiholoģijā.

Līdz mūsdienām saglabātais zīmējumu, akvareļu un izogrāfisko dokumentu klāsts nav plašs, taču nozīmīgs avotu apkopojums, kas sniedz padziļinātu priekšstatu par gūsta apstākļiem, sadzīvi, kultūru, patriotisko un psiholoģisko noskaņu karagūstekņu nometnē pēc Otrā pasaules kara.

Starp mākslas paraugiem atrodamas ar attēliem papildinātas dienasgrāmatas, zīmētas iespiedu preses ilustrācijas, portreti, apsveikumu kartītes, sporta sacensību uzvarētāju diplomu, baraku interjera vizualizācijas un citas liecības.

Darba sagaidāmais rezultāts: ar pieejamo vizuālo materiālu un izogrāfisko dokumentu klāstu pēc iespējas precīzāk rekonstruēt politisko, vēsturisko un psiholoģisko ainu Zedelgemas nometnē no 1945. gada 2. septembra līdz 1946. gada pavasarim.

Atslēgas vārdi: karagūstekņi, Otrais pasaules karš, Zedelgema

Ilze Celmiņa

Mākslas zinātnes nodaļa,
Kuratoru specializācija,
Maģistra programmas 2. kurss

Maģistra darba tēma: Gaismas konstruēšana. Raimonda Staprāna
Kalifornijas ainavas un Latvijas jauno mākslinieku izstāde
Maģistra darba vadītāja: doc., Mag. art. Helēna Demakova

Raimonda Staprāna glezniecības rokraksta attīstība un veidošanās, 20. gs. 50.–80. gadi

Raimonds Staprāns (dz. 1926) ir ievērojams trimdas latviešu gleznotājs un rakstnieks, kurš savu radošo individualitāti attīstījis strādājot ASV. Lai gan 20. gs. 50.–80. gados viņa rokraksts piedzīvoja transformācijas aktuālo mākslas tendenču ietekmē, galvenokārt tas veidojies paša gleznieciskās izteiksmes meklējumu rezultātā. Balstoties uz līdzšinējo Staprāna daiļrades pētniecību, maģistra darbā autore analizēs mākslinieka individuālo pieeju glezniecībā un gaismas konstruēšanas paņēmienus.

Mākslas kritiķi gleznotāju lielākoties vērtējuši atzinīgi. Arī viņa pirmajā izstādē, kas notika vēl studiju laikā Elftroma galerijā Seilemā kāda mēbeļu veikala aizmugurē, mākslinieka darbi guva pozitīvas atsauksmes.

Pēc studijām Vašingtonā Staprāns turpināja mākslas izglītību Kalifornijā. 1953. gadā viņš iesāka studijas Bērklijas Universitātes mākslas nodaļā, kuru tolaik dēvēja par abstraktā ekspresionisma “cietoksni”. Rietumkrastam raksturīgā spilgtā gaisma ietekmējusi viņa glezniecības krāsu un gaismēnu attiecības, tuvinot mākslinieku Kalifornijas līča piekrastes jeb Sanfrancisko figuratīvās skolas pārstāvjiem (*The Bay Area Figurative Movement*).

Nozīmīgu vietu Staprāna mākslas virzībā šajā periodā ieņēma galerists Frederiks Maksvels (*Frederick Maxwell*), kurš jau 1954. gadā piedāvāja viņam izstādīt darbus savā galerijā, kā arī nodrošināja pastāvīgu ikmēneša “mākslinieka algu”, kas ļāva gleznotājam koncentrēties uz radošo attīstību.

Raimonds Staprāns nepārstāv kādu konkrētu mākslas stilu. Viņam raksturīga pievēršanās krāsu un kompozīcijas eksperimentiem. Mākslas formas no reālismam tuvajām mijušās ekspresionisma un abstrakcijas virzienā, darbos ieviešot vairāk brīvības un intuitīvas pieejas.

Katras glezņas tapšana Staprāna mākslinieciskajā praksē ir ilgstošs process, kas var ilgt vairākus gadus. Autors pats norāda, ka pat 30 gadus vecus darbus viņš, raugoties no šodienas perspektīvas, ir gatavs pārveidot un pilnveidot.

Staprāna rokraksta attīstība ļauj izsekot, kā mākslinieka krāsu izvēle, kompozīcijas struktūra un elementu salikumi ir mainījušies desmitgadēs, pakāpeniski attīrot glezņas laukumu, izvēloties akcentus un sasniedzot stilu, kuru mūsdienās pazīstam kā Raimonda Staprāna unikālo māksliniecisko izpausmi.

Atslēgvārdi: gaismas konstruēšana, Raimonds Staprāns, Kalifornijas gaisma, laikmetīgā māksla, latviešu trimdas glezniecība

Laima Dūda

Mākslas zinātnes nodaļa, Mākslas
vēstures un teorijas apakšnozare,
Maģistra programmas 2. kurss

Maģistra darba tēma: Henrihs Vorkals (1946–2018). Radošā
darbība tekstilmākslas, karikatūru, plakātu u.c. jomās
Maģistra darba vadītāja: doc., Mag. art. Aiga Dzalbe

Mākslinieciskās komunikācijas piemēri Henriha Vorkala daiļradē

Maģistra darbs, kas iecerēts kā visaptverošs pētījums par Henriha Vorkala (1946–2018) radošo mantojumu, turpina jau bakalaura darbā aizsākto daiļrades apzināšanu un analīzi. Referātā aktualizēta mākslinieka pārlicība – pieeja glezniecībai kā domāšanas un komunikācijas veidam, kas mudina analizēt to kā rīku plašākā semioloģiskā un vizuāli mākslinieciskā kontekstā.

Pētījumā aplūkoti vairāki Vorkala mākslinieciskās komunikācijas piemēri. Pirmkārt, viņa darbi ir bagāti ar zīmju sistēmām, kas padara tos par vizuālām dienasgrāmatām vai informatīviem avotiem. Vorkala darbos sastopama virkne postmodernajai mākslai raksturīgu tropu, tostarp, teksts, ko, sevišķi pēdējo gadu darbos autors pielieto viskonsekventāk. Otrkārt, viņa akvareļi nereti veidoti kā vizuālas vēstules – veltījumi draugiem un izcilām radošām personībām, ko var uzskatīt arī par meilārta parafrāzi. Savukārt citi darbi pilnībā balstās mākslinieciskās apropriācijas tradīcijās, citējot oriģināldarbus, tādējādi radot savdabīgus pastišus. Kopēšana Vorkalam kalpo kā terapija un cieņas apliecinājums citētajiem māksliniekiem, vienlaikus arī komunikācijas forma ar skatītāju un viņu iepazīstināšana ar saviem “mākslas draugiem”. Treškārt, karikatūras un mākslas darbi kā sociālie komentāri. Vorkala karikatūras laikrakstos bija pasūtījuma darbi, bieži par ekonomikas un politikas tēmām, taču arī tajos uzskatāmi atklājas mākslinieka specifiskā, naivā līnija un eksakto zīmju motīvi, kas ļauj atšķirt viņa darbus starp citiem. Karikatūras kalpoja kā intelektuāli asociatīvi komentāri sabiedrībā aktuālajiem notikumiem. Ceturtkārt, par būtisku

komunikācijas platformu Vorkals uzskatīja izstādes, kur mākslinieks pārbauda savas idejas un veido dialogu ar auditoriju. Viņa nostāja rezonē ar Nikolā Burjo (*Nicolas Bourriaud*, dz. 1965) attiecību estētikas konceptu, kas uzsver sociālo saišu veidošanu kā mūsdienu mākslas pamatu.

Atslēgvārdi: Henrihs Vorkals, pastišs, komunikācija, vizuālās vēstules, apropriācija, karikatūra

Agnese Kurzemiece

Mākslas zinātnes nodaļa,
Kuratoru specializācija,
Maģistra programmas 2. kurss

Maģistra darba tēma: Mājas kā tēma, objekts vai ierosinājums laikmetīgajā mākslā

Maģistra darba vadītāja: doc., Mag. art. Aiga Dzalbe

Mājas kā tēma, objekts vai ierosinājums mūsdienu glezniecībā kuratora skatījumā

Maģistra darbs veidots kā kuratoriāls pētījums, kas apvieno empīrisko un teorētisko pieeju. Darba pirmā daļa iecerēta kā izstāde, kas veltīta māju tēmas daudzveidīgai interpretācijai. Izstādes veidošanas process kalpos kā platforma, lai attīstītu un pilnveidotu kuratoriālās prasmes. Savukārt otrajā daļā autore pētīs un analizēs daudzslāņaino mājas jēdzienu mūsdienu mākslas kontekstā, īpašu uzmanību pievēršot kuratoru interpretācijām šīs tēmas atklāšanā.

Referātā aplūkotas pēdējos gados pasaulē notikušās 11 laikmetīgās mākslas izstādes, kas aktualizē māju tēmu. Pētījums atklāj daudzveidīgi skaidroto māju jēdzienu, atspoguļojot plašu spektru no personiskās identitātes līdz sociālajiem un politiskajiem jautājumiem. Izstādes ir grupētas pēc dominējošajām teorijām, ļaujot identificēt vairākus galvenos mājas tēmas interpretācijas modeļus: mājas kā identitātes un piederības avots, emocionāla un psiholoģiska telpa, sociāls un politisks konstrukts, transformācijas un iztēles vieta.

Pētījumā novērots, kā dažādas kritiskās teorijas ietekmē mākslinieku un kuratoru izvēles, kā arī veido izpratni par mājām kā kultūras un sociālu konstrukciju. Īpaša uzmanība pievērsta jaunajam materiālismam un posthumānismam, kas ļauj pārdomāt māju jēdzienu plašākā kontekstā, ietverot tajā arī materiālo pasauli, tehnoloģijas un cilvēka un ne-cilvēka attiecības. Posthumānisms ļauj apšaubīt tradicionālās cilvēka un tehnoloģijas robežas, feminisma teorija palīdz analizēt, kā mājas jēdziens ir saistīts ar dzimumu, varas

attiecībām un sociālo nevienlīdzību, savukārt postmodernisms uzsver jēdziena daudzveidību un fragmentāciju.

Papildus uzmanība pievērsta tam, kā kuratori veido un prezentē mājas tēmu. Izstāžu analīze ļauj izprast, kā kuratori izmanto dažādas stratēģijas, lai rosinātu skatītāja refleksiju par mājas jēdzienu un tā nozīmi mūsdienu pasaulē.

Atslēgvārdi: mājas koncepcija/jēdziens mākslā, kuratora skatījums, laikmetīgā māksla, kritiskās teorijas

Roberta Atraste

Mākslas zinātnes nodaļa,
Kuratoru specializācija,
Maģistra programmas 2. kurss

Maģistra darba tēma: Birokrātija kā forma. Kuratoriāls skatījums

Maģistra darba vadītājs: prof., Dr. phil. Jānis Taurens

Birokrātisko procesu atainojums literatūrā un mākslā 20. gadsimtā

Birokrātija ietekmē gan administratīvos procesus kultūrā, gan mākslas darbu tapšanu un saturu. Ikdienā vārdus „birokrātija” un „birokrāts” lieto, lai negatīvi raksturotu darba stilu. Taču birokrātija kā termins apzīmē nepieciešamu parādību, bez kā sabiedrība nevarētu normāli funkcionēt un attīstīties.

Birokrātija kā galvenais naratīvs mākslas darbā ir salīdzinoši nesena parādība, kas, iespējams, aizsākās 19. gadsimtā. Agrīnie birokrātijas attēlojumi bieži bija piesātināti ar satīrisku humoru, taču 20. gadsimtā tie ieguva tumšāku, nomācošāku nokrāsu, arvien biežāk attēlojot to kā bezpersonisku sistēmu, kas darbojas pret indivīda brīvību.

Lai gan dažādas birokrātijas formas vizuālo mākslinieku praksē ir novērojamas vēl pirms konceptuālās mākslas, tieši 20. gs. 60. gados mākslinieki sāka darboties kā “menedžeri” un “ierēdņi.” Viņi bija starp pirmajiem, kas savu darbu radīšanu uzticēja citiem – nevis, lai pilnībā likvidētu vai “dematerializētu” mākslas objektu, bet, lai pievērstos tādām darbībām kā reģistrēšana, dokumentēšana un arhivēšana.

Konferences lasījums aplūko vienu pētījuma aspektu – birokrātijas attēlojumu literatūrā un mākslā 20. gadsimtā, analizējot Sola Levita (*Sol LeWitt*, 1928–2007), Adriānas Paiperes (*Adrian Piper*, 1948) u.c. autoru darbus.

Līdztekus vēsturiskajai perspektīvai, kuratoriālais skatījums ļauj atklāt birokrātijas daudzšķautņainās īpašības, kas bieži vien tiek ignorētas. To iespējams novērot vairāku jaunākās paaudzes mākslinieku laikmetīgās mākslas darbos, tādēļ paralēli teorētiskajam

pētījumam tiks veidota koncepcija izstādei “Birokrāts, kurš slepus lasa dzejoļus”, kas pievēršas birokrātijas cilvēciskajai un pārveidojošajai lomai.

Atslēgvārdi: birokrātijas estētika, laikmetīgā māksla, kuratoriālā koncepcija

Iveta Gabaliņa

Mākslas zinātnes nodaļa,
Kuratoru specializācija,
Maģistra programmas 2. kurss

Maģistra darba tēma: Dzimtas mantojuma aktualizācija un restaurācija caur laikmetīgās mākslas praksi.

Maģistra darba vadītājs: doc., Ph.D. Jānis Ozoliņš

No klusuma līdz dziesmai. Dzimtas mantojums arhīvā un laikmetīgās mākslas praksē. Annas Vaivodes gadījums

Nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana un revitalizācija ir kļuvusi par būtisku jautājumu laikmetīgajā mākslā un kuratoriālajā praksē, īpaši attiecībā uz arhīvos glabātiem dokumentiem, kas atdalīti no dzīvas aprites. Referātā analizēta dzimtas dziedājumu tradīcijas pārmantojamība, balstoties uz 20. gs. 50. gadu arhīva ierakstiem un lauka pētījumiem, kas veikti mantojuma sākotnējā kontekstā – dziedātājas Annas Vaivodes (1915–1968) ciematā Vecvārkavā. Izmantojot autoetnogrāfisku pieeju un kritisku teoriju par arhīvu kā zināšanu strukturēšanas un ideoloģiskās varas mehānismu, pētījumā tiek atklāta arhīva daudzslāņainība – gan kā saglabāšanas vieta, gan kā jaunu naratīvu un identitātes avots.

Amerikāņu mākslas kritiķis un vēsturnieks Hals Fosters (*Hal Foster*, 1955) esejā "Arhīva impulss" (*An Archival Impulse*), analizējot prominentu laikmetīgo mākslinieku arhīva izmantošanas prakses, norāda uz māksliniecisko vēlni "savienot nesavienojamo", radot jaunus kontekstus un nozīmes jau esošajiem arhīvā iekļautajiem attēliem, priekšmetiem vai stāstiem, tādējādi transformējot arhīvu par utopiju. Šo postmoderno pieeju arhīva materiāliem kā "atrastiem objektiem", kuru izmantošana tiek pakļauta vienīgi mākslinieku vai kuratoru estētiskajam spriedumam, kritizē arī Alans Sekula (*Allan Sekula*, 1951–2013) un mākslas kritiķis Boriss Grojs (*Boris Groys*, 1947). Tomēr šī interpretācijas iespējamība padara šos artefaktus atkal redzamus un aktuālus, tāpēc viennozīmīgi kritisks skats uz to nav akceptējams.

Referāts vērs uzmanību uz mākslinieka un kuratora lomu arhīva interpretēšanā un izmantošanā un jaunu nākotnes scenāriju radīšanā, kā arī pievēršas arhīvam kā vietai, kas sastingušu praksi, šajā gadījumā dziesmas, atbrīvo un dod lietošanā caur māksliniecisko un kuratoriālo pieskārienu.

Atslēgvārdi: dzimtas mantojums, arhīvs, dziesmu prakses, mākslinieks-kurators, nemateriāla mantojuma revitalizācija

Aija Ozola

Mākslas zinātnes nodaļa,
Kuratoru specializācija,
Maģistra programmas 2. kurss

Maģistra darba tēma: Kuratora formula. Paula Stradiņa
Medicīnas vēstures muzeja gadījums
Maģistra darba vadītājs: prof., Dr. art. Deniss Hanovs

Muzejs kā zīmols. Izstāde kā produkts

Muzejs, kas tradicionāli tiek uzskatīts par vēstures, mākslas un kultūras krātuvi, pēdējo desmit gadu laikā ir piedzīvojis pārmaiņas. Mūsdienās muzejs vairs nav tikai izglītošanas vai saglabāšanas institūcija, bet arī vieta, kura veido savu stāstu un identitāti, koncentrējoties uz auditorijas iesaisti un kļūstot iekļaujošāka.

Savukārt kuratora prakse, kas visbiežāk muzeja sfērā ir vērsta uz zināšanu sargāšanu, artefaktu saglabāšanu un prezentāciju, nodrošinot to informatīvo un kultūras nozīmi, šķietami vairs nav tik aktuāla, jo priekšplānā izvirzās citas kuratora lomas šķautnes un pieņēmumi par tām. Cenšoties izskaidrot un strukturēt kuratora būtību, jāsecina, ka tas nav noslēgts lielums. Kuratora prakses definīcija atrodas liminālā pozīcijā – tas nav noslēgts īpašību, profesijas vai darba apraksts, bet gan elements kultūras struktūrā, kuru raksturo noteikti esošie un vēlamie raksturlielumi.

2020. gadā Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja direktors Kaspars Vanags (dz. 1970) un viņa veidotā komanda uzsāka muzeja pārdefinēšanas procesu, piesakot stratēģiskas pārmaiņas muzeja vīzijā un misijā, piedāvājot mainīt veidu un perspektīvu, kādā raugāties uz Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeju un veselību kopumā, tai skaitā uz izstāžu veidošanas praksi un kuratora lomu.

Maģistra darba ietvaros pētīts Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja pārdefinēšanas aspekts, analizējot kuratoriālo prakšu un mārketinga aspektu mijiedarbības attie-

cību dinamiku. Pētījumā padziļinātāk aplūkots izstāžu veidošanas process un paņēmieni, skatot arhivētos izstāžu lietu materiālus, meklējot kuratora raksturlielumus, kompetences un esenci.

Referātā autore iedziļinās vienā no pētījuma aspektiem – muzejs kā zīmols un izstāde kā produkts. Tajā aplūkots muzeja kā zīmola pārdefinēšanas process: stratēģijas, vizuālās identitātes maiņa, misijas un vīzijas noteikšana, ko papildina zīmolvedības un mārketinga teorijas elementi.

Atslēgvārdi: muzejs, pārdefinēšanās, stratēģijas, zīmolvedība, kuratora loma

Elīna Drāke

Mākslas zinātnes nodaļa,
Kuratoru specializācija,
Maģistra programmas 2. kurss

Maģistra darba tēma: Mākslas galeriju stratēģijas jauno mākslinieku karjeru attīstībā: gadījumu izpēte
Maģistra darba vadītāja: asoc. prof., Ph.D. Agita Gritāne

Kuratoru loma jauno mākslinieku karjeras attīstībā mākslas galeriju kontekstā

Mūsdienu mākslas tirgū galerijām ir būtiska loma jauno mākslinieku karjeras attīstībā, tomēr to izvēlētas stratēģijas un metodes bieži vien ir nepietiekami pētītas. Jauno mākslinieku profesionālā izaugsme ir komplekss process, kurā jālīdzsvaro radošie mērķi un tirgus prasības. Tajā būtiska loma ir arī kuratora darbam, kura veidotās izstādes, programmas un mākslinieku reprezentācija ir nozīmīgi galeriju biznesa plāna elementi, kas ietekmē jaunpieņacēju atpazīstamību un viņu pozīciju mākslas tirgū.

Pētījuma mērķis ir analizēt, kā mākslas galerijas veido sadarbību ar jaunajiem māksliniekiem, apskatot galeriju stratēģijas viņu popularizēšanā un pozicionēšanā tirgū, īpašu uzmanību veltot kuratoriālās pieejas izpētei galeriju programmu veidošanā.

Referātā izmantota gadījumu izpētes (*case study*) metode, izvēloties noteiktas galerijas: "Harkawik" (Ņujorka), "Deborah Schamoni" (Minhene), "Philipp Zollinger" (Šveice) u.c. Darbā analizēti pieejamie dati, tostarp galeriju izstāžu vēsture, mākslinieku atlases principi un aktivitātes publiskajā telpā. Izvēlēta pieeja ir būtiska, ņemot vērā, ka informācija par galeriju stratēģijām nereti ir komercnoslēpums, kas pilnībā netiek atklātas. Tādēļ pētījums balstās uz rūpīgu publiski pieejamo datu analīzi un kuratoriālās prakses novērtēšanu.

Darbs ir aktuāls gan mākslas teorijas, gan prakses kontekstā. Jauno mākslinieku atbalsts un attīstība ir svarīgs priekšnoteikums mākslas tirgus ilgtspējai un inovācijām, savukārt kuratoru darbs spēlē nozīmīgu lomu šo procesu nodrošināšanā. Izpratne par to, kā mākslas galerijas īsteno kuratoriālo darbību un veido attiecības ar māksliniekiem, palīdzēs

veidot labākas prakses gan kuratoru, gan galeriju vidū. Līdztekus padziļinātāks ieskats mākslas tirgus un kuratoriālā procesa mijiedarbībā ļaus veidot stratēģiski veiksmīgākas pieejas jauno mākslinieku atbalstam un attīstībai, kā arī sekmēt dialogu starp māksliniekiem, galerijām un kuratoriem mākslas platformas ilgtspējai.

Atslēgvārdi: jaunie mākslinieki, mākslas galerijas, kuratoriālā prakse, mākslas tirgus, gadījuma izpēte

Valērija Odiņa

Mākslas zinātnes nodaļa,
Restaurācijas apakšnozare,
Maģistra programmas 2. kurss

Maģistra darba tēma: 20. gs. Latgales ikonu gleznotāji

Maģistra darba vadītājs: Mg. art. Jakovs Kļosovs

20. gs. Daugavpils ikonu gleznotāji

Latviju 20. gadsimtā ietekmēja dažādu režīmu un vēsturisko notikumu izraisītas politiskās un kultūras pārmaiņas. Gadsimta sākumā Latvija bija Krievijas impērijas sastāvā un ikonu glezniecība joprojām bija nozīmīga reliģiskās un kultūras dzīves daļa.

Latgales ikonu glezniecība galvenokārt sekoja krievu ikonu glezniecības tradīcijām ar tās stingrajiem kanoniem un stilistiskajām īpatnībām, taču vienlaikus tai raksturīgas bija arī vietējās iezīmes. Pēc reliģiskās šķelšanās 17. gadsimtā pareizticīgie un vecticībnieki sāka dažādi attīstīt ikonu glezniecību. Pareizticīgo meistari pamazām sāka izmantot jaunus materiālus, piemēram, eļļas krāsas, un centās sekot līdzi aktuālajiem glezniecības stiliem. Savukārt vecticībnieki palika uzticīgi senajām tradīcijām, ikonās stingri ievērojot kanoniskos noteikumus, izmantojot temperu un dabīgus pigmentus, bet stils palika tradicionāls un arhaisks.

Maksims Belogrudovs (*Максим Никитич Белогрудов*, 1907–1985) bija ievērojams vecticībnieku ikonu gleznotājs Latgalē. Mākslinieciskās prasmes galvenokārt attīstīja pašapmācībā, kas piešķīra viņa darbiem īpašu individualitāti, bet varēja radīt formas vienkāršību un naivumu. Lai gan pieejamā informācija par Belogrudova dzīvesgājumu nav plaši dokumentēta, zināms, ka viņa mākslas darbi ārzemēs atzinību guva vēl dzīves laikā. Daudzi no tiem aizvien saglabājušies Latgales vecticībnieku draudzēs, piemēram, Daugavpils Sv. Nikolaja vecticībnieku baznīcā.

Ikonu gleznotājs Jevgēnijs Fjodorovičs Ivanovs (*Евгений Федорович Иванов*, 1910–1991) lielāko dzīves daļu veltīja kalpošanai Daugavpils Borisa un Gļeba pareizticīgo katedrālē. Tajā atrodas vairākas viņa veidotas ikonas: "Svētais Gars" virs katedrāles galve-

nā altāra un "Svētie Boriss un Gļebs". Ivanovs darinājis arī nelielu krustu, kas glabājas altārī. Tāpat 1970. gadā viņš noformēja pareizticīgo žurnālus un kalendāru.

20. gadsimta beigu ikonu gleznotājs Nikolajs Vasiljevičs Portnovs (*Николай Васильевич Портнов*, 1958) dzimis vecticībnieku ģimenē Daugavpilī. Ikonu glezniecību viņš sāka mācīties Viļņā pie slavenā meistarā Ivana Ipatjeviča Mihailova (*Иван Ипатьевич Михайлов*, 1893–1993). Portnova darbos augsti vērtēts tradicionālās vecticībnieku ikonu glezniecības tehnikas pielietojums. Tie glabājas gan Baltijas valstīs, gan arī Krievijas un Baltkrievijas baznīcās un privātkolekcijās.

Referātā apkopota informācija par 20. gs. Daugavpils ikonu gleznotājiem, pētot viņu biogrāfiskos datus un saglabājušos darbus. Sistematizētā informācija ļauj pilnīgāk izprast tā laika ikonu glezniecības attīstību Latgalē, kā arī paver iespēju izprast vēsturiskā konteksta ietekmi uz meistarų darbiem.

Atslēgvārdi: ikonas, ikonu gleznotāji, Latgales ikonu gleznotāji

Maģistra darbs veltīts Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja etnomedicīnas

Kristīne Priedīte

Mākslas zinātnes nodaļa,
Restaurācijas apakšnozare,
Maģistra programmas 2. kurss

Maģistra darba tēma: Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja etnomedicīnas vēsturisko diorāmu (20. gs. 50.–70. gadu) izpēte un saglabāšana. Diorāmās izmantoto dabas materiālu izpēte, to saglabāšanas problemātika un glezniecības tehnikas pielietojums
Maģistra darba vadītāja: doc., Mg. art. Dace Pāže

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja etnomedicīnas vēsturisko diorāmu (20. gs. 50.–70. gadu) izpētes metodes un saglabāšanas problemātika

vēsturisko diorāmu (20. gs. 50.–70. gadu) padziļinātai izpētei. Diorāma ir mākslas darbs, kurā apvienota priekšmetiska kompozīcija, parasti pilna izmēra vai miniatūrs trīsdimensiju modelis, kas attēlo vēsturiskas, dabas vai kultūras ainas. Tās palīdz labāk izprast un vizualizēt pagātnes notikumus un sabiedrības identitātes veidošanas procesu, piedāvājot detalizētu un reālistisku skatījumu.

Etnomedicīnas vēsturiskās diorāmas ir specifisks diorāmu veids, kas attēlo vēsturiskus notikumus, kas saistīti ar tautas medicīnas praksēm un ārstniecības metodēm. Šīs diorāmas atspoguļo ainas ar dažādām tautām un laikmetiem, kurās redzami tradicionālie dziednieki, ārstniecības rituāli un izmantotie dabas materiāli. Tās kalpo kā izglītojoši un vizuāli līdzekļi, lai parādītu, kā agrāk cilvēki ārstēja slimības un ievainojumus, izmantojot pieejamos resursus un zināšanas.

Diorāmas ir plaši pazīstamas un izmantotas muzejos visā pasaulē, tikmēr Latvijā to saglabāšanas un izpētes nepieciešamība ir maz pētīta. Darba mērķis ir analizēt Paula Stradiņa Medicīnas muzeja etnomedicīnas vēsturisko diorāmu (20. gs. 50.–70. gadu) izpētes metodes un saglabāšanas problemātiku, kas ir saistīta ar vairākiem faktoriem, tostarp materiālu novecošanu, vides ietekmi un tehnisko zināšanu trūkumu. Glezniecības tehnikas un dabas izejvielu pielietojums diorāmās rada papildu izaicinājumu, jo tie ir jutīgi pret gaismu,

mitrumu un temperatūras svārstībām. Pētījumā fiksēta diorāmu izpētes gaita, kuras ietvaros piesaistīti arī eksperti, lai nodrošinātu visaptverošu pieeju tēmai.

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja etnomedicīnas diorāmu izpēte un saglabāšana ir būtiska, lai nodrošinātu šo unikālo kultūras un vēstures liecību ilgtspēju. Pētījuma rezultāti veicinās izpratni par diorāmu nozīmi un nepieciešamību tās saglabāt, nodrošinot vērtīgu ieguldījumu muzeja kolekcijā.

Atslēgvārdi: diorāma, izpēte, saglabāšana, glezniecības tehnikas, dabas materiāli

Lilita Lipinika

Mākslas zinātnes nodaļa,
Restaurācijas apakšnozare,
Maģistra programmas 2. kurss

Maģistra darba tēma: Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja etnomedicīnas diorāmu (20. gs. 50.–70. g.) uzbūves un izmantoto materiālu izpēte un konservācija

Maģistra darba vadītāja: doc., Mag. art. Dace Pāže

Paula Stradiņa medicīnas vēstures muzeja etnomedicīnas diorāmas (20. gs. 50.–70. g.) tehniskā uzbūve un saglabāšanas nepieciešamība

Diorāma ir trīsdimensiju mākslas darbs, kas attēlo kādu vēsturisku ainu vai notikumu. Visbiežāk tas sastāv no figūrām vai dažādiem objektiem priekšplānā un fona gleznējuma vai iekārtojuma aizmugurējā plānā. Laika gaitā diorāmas iekļautas muzeju ekspozīcijās, lai apmeklētājiem uzskatāmā veidā nodotu vēstījumu par kādu pagātnes notikumu vai vēstures periodu. Mūsdienās diorāmas nereti tiek uzskatītas par novecojušu sižeta izklāsta veidu. Arī to saglabāšanas tēma Latvijā ir maz pētīta, bieži vien raisot jautājumus par diorāmu kā mākslas objektu uzturēšanas nepieciešamību.

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja apmeklētājiem ar diorāmu palīdzību ir attēloti dažādi medicīnas vēstures posmi jau kopš muzeja pirmās darbības dienas 1961. gada 20. jūlijā. Maģistra darba ietvaros pētīts objekts, kas muzeja arhīvos dēvēts par etnomedicīnas diorāmu "Ievainots kareivis pie cilts mātes". Lai izprastu ar mākslas darba saglabāšanu saistītās problēmas, padziļināti pētīta šīs diorāmas figūra – ievainotais kareivis. Uzmanība pievērsta figūras tehniskajai uzbūvei un izmantotajiem materiāliem.

Figūras atveidā atklājas laikmetam atbilstošu māksliniecisko risinājumu meklējumi, izmantojot dažādus materiālus, piemēram, tekstilu, ģipsi, metālu, kā arī dabas izejvielas. Tomēr pētījuma gaitā novēroti arī radošāki risinājumi figūras izveidē: avīzes, grāmatas un medicīnas pieraksti, kokvilnas sieviešu zeķbikses un iepriekš apgleznota audekla atgriezumī. Kā jebkurš mākslas objekts, arī diorāmas laika gaitā noveco un bojājas gan dažādu

ārēju faktoru ietekmē, gan materiālu ilgtspējas dēļ. Objekta tehniskās uzbūves un izejvielu dažādības dēļ tā saglabāšana un restaurācija nenoliedzami ir sarežģīts un laikietilpīgs process. Tomēr diorāma ne tikai pilda savu pamatfunkciju kā izglītojošs un informatīvs muzeja eksponāts, bet kalpo arī kā mākslas attīstības izpētes objekts. Tā ir kultūras mantojuma sastāvdaļa, kas sevī ietver gan saturisku vēstījumu, gan māksliniecisku nozīmi. To saglabāšanas jautājums pēdējos gadu desmitos ir aktualizēts ne tikai Latvijas muzejos, bet arī pasaules līmenī. Referāta ietvaros, ņemot vērā objekta tehnisko uzbūvi, meklētas atbildes uz jautājumu, vai Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā esošo diorāmu ir nepieciešams saglabāt?

Atslēgvārdi: diorāma, tehniskā uzbūve, materiāli, saglabāšana, Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs

